

Inhoud

Woord vooraf	5
------------------------	---

INLEIDING

Karakteristiek van de periode 1941-1948	13
Nieuwe ontwikkelingen in de jaren 1945-1950	14
Spanningen	17
De classis Barneveld van 1 juni 1948	17
Ontwikkelingen in 1949	17
Besluitvorming over <i>De Saambinder</i> in 1950	18
Besluitvorming over ds. R. Kok	19
Andere besluiten	20
De kernvraag	21
Bronnen en methode	21

HOOFDSTUK 1

ASPECTEN VAN HET TIJDSBEELD VAN DE VROEGE JAREN VIJFTIG

1.1. Inleiding	23
1.2. Het verdwijnen van de schaarste	23
1.3. Emigratie naar Canada	25
1.4. De ontplooiing van de VOGG	26
1.4.1. Uitingen van wantrouwen – 26	
1.4.2. Uitbouw en verdieping – 27	
1.4.3. Acceptatie en erkenning – 28	
1.5. De Kerkorde van 1951	28
1.6. De CSFR	30
1.7. De televisie	32
1.8. De Nieuwe Vertaling	34
1.9. De waterloodsram্প van 1953	36
1.10. Waardering	40

HOOFDSTUK 2

POLARISATIE OP PAPIER (1950-1951)

2.1. Inleiding	43
2.2. Zorgwekkende signalen in het begin van de jaren vijftig	43
2.2.1. De vragen van Hendrik-Ido-Ambacht en Moerkapelle – 43	
2.2.2. De problemen te Arnhem – 44	
2.2.3. De vermaning aan het adres van de predikanten – 46	
2.3. <i>De Kerkbode</i> als alternatief kerkblad sinds eind 1950	47

2.3.1.	De beginsituatie – 47	
2.3.2.	De ontwikkeling – 48	
2.3.3.	De doelstelling – 50	
2.4.	Drie opvallende brochures uit 1951.	51
2.4.1.	<i>Ons isolement bewaard</i> , een positiekeuze tegen een oud en een nieuw front – 51	
2.4.2.	<i>Waarheid tegen dwaling gehandhaafd</i> , een brochure met een bijzondere aanbeveling – 56	
2.4.3.	<i>Afbakening</i> , het gebruik van de logische onderscheiding – 58	
2.4.3.1.	De interpretatie van de aanbieding der genade in <i>Korte Lessen</i> – 60	
2.5.	Waardering	61

HOOFDSTUK 3

DISCUSSIES OP TWEE NIVEAUS

3.1.	De discussie tussen C. Steenblok en A. Verhagen in januari 1952	64
3.1.1.	De directe aanleiding – 64	
3.1.2.	Momenten uit de inhoud – 66	
3.1.3.	De afronding – 68	
3.2.	Verhagen contra Steenblok	69
3.3.	Zorg om de eenheid	71
3.3.1.	De predikantenvergadering van mei 1952 – 71	
3.4.	De classis als spanningsveld	73
3.4.1.	De classicale kaart – 73	
3.4.2.	Classis Rotterdam (1)– Bezwaren tegen de prediking bij een schoolhoofd – 73	
3.4.3.	Classis Rotterdam (2)– Om een voorwaardelijk of onvoorwaardelijk aanbod van genade – 75	
3.4.4.	Classis Rotterdam (3)– Een verbindende formulering – 76	
3.4.5.	Classis Amsterdam – Over de roeping – 77	
3.4.6.	Classis Kampen (1)– Een voorstel over de kerkelijke pers – 78	
3.4.7.	Classis Kampen (2)– Overeenstemming en interpretatieverschil – 80	
3.5.	Waardering	82

HOOFDSTUK 4

DE OMSLAG IN HET KERKELIJK KLIMAAT

4.1.	De positie van C. Steenblok	86
4.1.1.	Afnemend vertrouwen – 86	
4.1.2.	Toenemende irritatie – 87	
4.1.3.	Falend onderwijs – 89	
4.1.4.	De verkiezing van de afgevaardigden naar de Generale Synode van 1953 – 92	
4.2.	De CSFR in het geding	93
4.3.	Waardering	94

HOOFDSTUK 5

DE GENERALE SYNODE VAN 3 EN 4 JUNI 1953: RUMOER EN BELEID

5.1.	Inleiding.	96
5.2.	Vooroverleg	96
5.2.1.	In de pastorie van Zeist – 96	

5.2.2. Mythevorming rond Gouda – 100

5.2.3. In de consistorie van Utrecht? – 101

5.3. Momenten uit de morgenzitting van de Generale Synode van woensdag 3 juni 1953	102
5.3.1. De opening en het moderamen – 102	
5.3.2. Collectegelden en het Rampenfonds – 103	
5.4. Het uur van de crisis	104
5.4.1. De brede en verwarde bespreking van het rapport van het Curatorium – 104	
5.4.2. De besloten zitting, het vertrek van vijf afgevaardigden en de stemming over het docentschap – 107	
5.4.3. Besluiten – 110	
5.4.4. Resterende taken in verband met het rapport van het Curatorium – 112	
5.4.4.1. Het telegram met het verzoek om terug te keren – 112	
5.4.4.2. Vervulling van de vacatures – 113	
5.5. Een positiebepaling van de vertrokken broeders	115
5.6. Waardering	117

HOOFDSTUK 6

DE VERGROTING VAN DE KLOOF

6.0. Het gesprek van het moderamen met de vertrokken broeders op 8 juni 1953	121
6.1. De voorbereiding te Rotterdam	121
6.2. De ontmoeting te Terneuzen	121
6.3. De conclusievorming te Middelburg	124
6.4. De aanloop tot de voortgezette synode	126
6.4.1. Het protest van de ‘uitgezette leraren en ouderlingen’ – 124	
6.4.2. Het protest van de Gereformeerde Gemeente te Gouda – 128	
6.4.3. Het protest van de Gereformeerde Gemeente te Terneuzen – 130	
6.5. Waardering	131

HOOFDSTUK 7

DE VOORTGEZETTE SYNODE VAN 22 JUNI 1953

7.1. Opening en appel	134
7.2. Het Rapport van het moderamen	134
7.2.1. Algemeen – 134	
7.2.2. Beleidspunten – 135	
7.2.3. Waardeoordelen – 137	
7.2.4. De kern van de zaak – 138	
7.3. Ingekomen stukken	138
7.3.1. Algemeen – 138	
7.3.2. Stemmen van twee predikanten – 139	
7.3.2.1. De brug van W. de Wit – 139	
7.3.2.2. De eis van F. Mallan – 140	
7.3.3. Stemmen van kerkenraden – 141	
7.3.3.1. De vraag van Sint-Annaland en de steunbetuigingen – 141	

7.4. De bespreking van het schrijven van de kerkenraad van Gouda van 12 juni	
1953	145
7.4.1. Algemeen – 145	
7.4.2. Schorsingswaardige handelingen – 145	
7.4.3. De kerkenraad van Gouda ofwel ‘De kerkeraad Van Welzenis’ – 146	
7.5. Waardering	148

HOOFDSTUK 8

VOORLOPIGE LOSMAKING VAN GOUDA ALS UITWEG

8.1. De Akte van losmaking	150
8.1.1. De ‘noodkerkeraad’ – 150	
8.1.2. De voorlopige losmaking – 150	
8.1.3. De inhoud – 151	
8.1.4. Kanttekening bij de Akte – 154	
8.1.5. De tumultueuze ledenvergadering van 29 juni 1953 – 157	
8.2. De besluiten van de classis Rotterdam	159
8.2.1. De oproep van <i>De Saambinder</i> – 159	
8.2.2. De tuchttoefening over de kerkenraad van Gouda – 160	
8.2.3. Breuken in classisgemeenten – 161	
8.2.4. Een illustratie: Dordrecht – 162	
8.2.5. De ontwikkeling in de classes – 164	
8.3. Waardering	165

HOOFDSTUK 9

EEN UITGESTOKEN EN EEN GEWEIGERDE HAND

9.1. Het schrijven aan de Generale Synode van 7 juli 1953	167
9.1.1. Achtergrondinformatie – 167	
9.1.2. Enkele kernen van de brief – 168	
9.1.2.1. Verbondenheid met Kruisgemeenten en Ledeboerianen – 168	
9.1.2.2. Scheidslijnen – 169	
9.1.2.3. Kritiek op de prediking – 169	
9.1.2.4. De invloed van R. Kok – 170	
9.2. De Algemene Vergadering op 7 juli 1953 te Alblasserdam	171
9.2.1. Achtergrondinformatie – 171	
9.2.2. Openingswoord – 172	
9.2.3. Bespreking van het doel – 172	
9.3. Verzoeken om informatie bij <i>De Saambinder</i>	175
9.3.1. De antwoorden van L. Rijksen – 175	
9.3.2. Ernstige raad – 176	
9.4. De samenspreking op 20 juli 1953 te Rotterdam	177
9.5. De definitieve breuk	179
9.6. Overige gegevens	180

9.7. Waardering	182
---------------------------	-----

HOOFDSTUK 10

REACTIES UIT DE GEREFORMEERDE GEZINDTE

10.1. Inleiding	186
10.2. <i>Het Gereformeerd Weekblad</i>	186
10.3. <i>De Waarheidsvriend</i>	188
10.4. <i>De Wekker</i>	190
10.5. <i>De Reformatie</i>	192
10.6. Waardering	196

HOOFDSTUK 11

DENOMINATIEVORMING

11.1. Het herstel van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland (1953-1957)	199
11.1.1. Formele verklaring, kerkelijk blad en vorming kerkverband – 199	
11.1.2. De classis in het geding (I) – 201	
11.1.3. De verhouding tot 'De Driestar' – 202	
11.1.4. De classis in het geding (II) – 202	
11.2. Toelating van twee predikanten	204
11.2.1. Aanleiding – 204	
11.2.2. De stap van H. Ligtenberg – 204	
11.2.3. De stap van T. Dorresteijn – 205	
11.3. De brief van T. Dorresteijn – 207	
11.4. De samenstelling van het kerkverband eind 1956	209
11.5. Waardering	209

HOOFDSTUK 12

REFLEXIEVE MOMENTEN BIJ EEN HERDENKING

12.1. Inleiding	212
12.2. De artikelenserie van C. Steenblok	212
12.3. Op historische grond	216
12.3.1. A. Verhagen – 216	
12.3.2. L. Rijksen – 219	
12.4. De herdenking in de Gereformeerde Gemeenten in Nederland	220
12.5. Waardering	220

HOOFDSTUK 13

HERORIËNTATIE IN HET MIDDE VAN DE JAREN VIJFTIG

13.1. Inleiding.	223
13.2. Verbreding van de horizon.	223
13.2.1. De Internationale Raad van Christelijke Kerken – 223	
13.2.2. Het Gereformeerd Convent – 226	

13.3. Behartiging van zendingszaken	227
13.3.1. Stand van zaken in de jaren veertig – 227	
13.3.2. Fondswerving en organisatieopbouw – 227	
13.3.3. Verbeterde publiciteit en synodale bezinning – 229	
13.3.4. Zending metterdaad dichterbij – 231	
13.4. Om de goede orde in het vergaderen	234
13.4.1. Achtergronden – 234	
13.4.2. Ontwikkelingen – 235	
13.4.3. Effecten – 236	
13.5. Kerk in een veranderende samenleving	237
13.5.1. Achtergronden – 237	
13.5.2. Contacten met het Gereformeerd Sociologisch Instituut (GSI) – 237	
13.5.3. Bezinning op participatie in het GSI – 239	
13.5.4. Het Rapport Deltaplan en Randstad Holland – 240	
13.5.4.1. De commissie – 240	
13.5.4.2. Rapportage, dienstverlening en publiciteit – 241	
13.5.4.3. Enkele kernpunten – 242	
13.5.4.4. Voorstellen en besluiten – 244	
13.6. Waardering	245

HOOFDSTUK 14

ENKELE SAMENVATTENDE EN EVALUERENDE OPMERKINGEN

14.1. Beknopte verantwoording	248
14.2. De factor van de polarisatie	248
14.3. De factor van de communicatie	252
14.4. Het antwoord op de kernvraag	255
14.4.1. Polarisatie als drijfveer – 255	
14.4.2. Gebrek aan communicatie – 255	
14.4.3. Verharding als katalysator – 256	
Uitleiding	257
Bijlagen	259
1. Overzicht van de leden van de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten van 1947-1953 – 259	
2. Rapport van het Moderamen der Generale Synode over de handelingen van het Moderamen met de broeders ds. D. L. Aangeenbrug, ds. M. van de Ketterij en ds. F. Mallan en de ouderlingen H. Bas en D. Hage, uitgebracht op de synodezitting van 22 juni 1953 – 262	
3. Adres aan de Generale Synode der Gereformeerde Gemeenten in Nederland – 268	
Noten	278
Bronnen	344
Register van personen	351